

ב"ק פג

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף פג/א

חכמת יונית לחוד. דחכמת יונית אסורה והאי חכמת יונית ברמיזה הוה. גאון ז"ל:

והרמ"ה ז"ל כתב בפרטיו דחכמת יונית היינו כגון אלה חוזים בכוכבים מודיעים לחדשים ע"כ:

וכתב הרב המאירי ז"ל וז"ל חכמת יונית אסורה ללמדה מפני שמושכת לבו של אדם והורסת הרבה מפנות הדת וקרובי מלכות שלהם מצד שהם צריכים בה לכמה דברים בטכסיסי מלכיהם שהיו נמשכים אחר חקירת החכמה עד להרבה ולא היו מקרבין כל כך אלא מי שהוא שלם בחכמות ודעתו צלולה בכל הדברים הותר להם ללמדה ואף החכמים השלמים שכבר מלאו כריסם בשר ויין רצה לומר התורה ותלמודה וסודות מצוותיה אין לך קרובים למלכות יותר מהם והרי נאמר בי מלכים ימלוכו מותר להם ללמדה כדי להשיב עליהם ולחזק הדת במסמרים לא ימוט. ע"כ. מדרכי האמורי שהיו מספרין על פני המסתר מאוזן לאוזן להיות מצוינין בתספורת שלהן בין שאר העממין וכל עם שהוא מכוון לכך הרי הוא בכלל חוקי העמים ואסור להתנהג בכך אלא לקרובי מלכות שלא יהיו אצל המלכים כמו שנשתנו מנהגיו בדבר שאין צד אמונה סובבת בו. הרב המאירי ז"ל:

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות עבודת כוכבים פרק יא

(א) אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן שנאמר ולא תלכו בחקות הגוים ונאמר ובחקותיהם לא תלכו ונאמר השמר לך פן תנקש אחריהם הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו וכן הוא אומר ואבדיל אתכם מן העמים לא ילבש במלבוש המיוחד להן ולא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם ולא יגלח מן הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהן עושין וזה הנקרא בלורית ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו כדרך שעושין הן ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהן רבים כמו שהן עושין וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה.

(ב) עכו"ם שהיה מסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו קרוב שלש אצבעות לכל רוח שומט את ידו:

(ג) ישראל שהיה קרוב למלכות וצריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להן הרי זה מותר ללבוש במלבושיהן ולגלח כנגד פניו כדרך שהן עושין:

3. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף פג/א

(צח) דף פ"ג. תוד"ה התירו לספר קומי, מתחלה לא גזרו על קרובים למלכות. משמע דאינה אלא גזירה מדבריהם. וצ"ע זכיון דהוא מדרכי האמורי הוא איסור דאורייתא, וכן הוא ברמב"ם פ"א מהל' ע"ז דיש בזה חיוב מלקות, אבל קשה דא"כ איך התירו בקרובים למלכות, וכבר הקשה כן בכ"מ שם, ותירץ שלא מסרו הכתוב אלא לחכמים והם ראו להתיר בקרובים למלכות, ודבריו צ"ע דלא נמסר לחכמים רק לפרש מה הוא בכלל דרכי אמורי אבל לא להתיר את האיסור, ובמהרי"ק שורש קצ"ב דקדק מלשון הברייתא, שלא תאמר הואיל והן יוצאין בארגמן וכו' ולא קאמר סתם שלא יצא כמו שהן יוצאין, אלמא שאין האיסור אלא אם עושה כן מפני שרצונו להתדמות להן, אבל אם עשה מפני התועלת והכבוד מותר, וא"כ ה"ה בקרובים למלכות שעושין כן מפני צורך הרבים אין בזה איסור, אלא דלפי"ז קצת מוקשה הלשון "והתירו" דבכה"ג אין צורך לשום היתר, ושמא י"ל, שהיה צריך לפרסם טעם ההיתר כדי שלא יהא חילול השם שאנשים חשובים מספרים קומי:

4. ספר גור אריה על במדבר פרק י פסוק לו

[לד] שאין השכינה שורה וכו'. פירוש, כי לשון "רבות" הוא כ' אלפים, "ואלפי" הם שני אלפים, הרי כ"ב אלפים... ולפיכך היו הלויים כ"ב אלף (לעיל ג, לט), שהם מחנה שכינה:

5. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף פג/א

ואם כן סיפא במאי מיתוקמא בדגוי דאף על גב דגזל גוי אסור הכא בישראל גופיה ליכא איסורא אלא משום דרכי שלום ולכך בגוי שרי לגמרי. ה"ר ישעיה ז"ל... אבל הרב המאירי ז"ל כתב ... בשהשוכנין של גוים עובדי אלילים והטלסמאות שאינן נכללין תחת גדר שום דת בעולם שכגון אלו אין אנו מצווין בשמירתן או שהן של הפקר או שהן שלו. ע"כ:

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות חובל ומזיק פרק ה

(א) אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה שנ' (דברים כ"ה ג') לא יוסיף להכותו אם הזהירה תורה שלא להוסיף

בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק: (ב) אפילו להגביה ידו על חבירו אסור וכל המגביה ידו על חבירו אע"פ שלא הכהו הרי זה רשע:
(ג) המכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה שהרי אין כאן תשלומין כדי שיהיה לאו זה ניתן לתשלומין

7. חדושי הגר"ח הלוי - הלכות טוען ונטען פרק ה הלכה ב

כן נראה, דהנה כל חובל בחברו הרי מתחייב בחמשה דברים, וגם בצער ובבושת, והרי צער ובבושת לית בהו נזק ממון כלל, ומ"מ מתחייב בתשלומין, אשר זהו רק גזירת הכתוב בחבלות, שיתחייב בתשלומין אף בלא נזק ממון, ולפי זה נראה, דגם בנזק חלוק דין חבלות משאר נזקי ממון, דבשאר נזקי ממון עיקר חיובו הוא הממון עצמו שהפסידו, ומחמת חיוב זה הוא שמתחייב בהתשלומין, שהם חליפי ממנו שהפסיד, דאם לא היה מתחייב בעיקר הממון שהפסיד, לא הוה חייל עליה גם חיוב תשלומין, משא"כ בחבלות, התחלת חיובו הוא בהתשלומין עצמם, דחייבתו התורה מחמת שיווי הנזק מגזירת הכתוב בחבלות, וכחיובא דצער ובבושת כן גם חיובא דנזק דחיוב התשלומין הוא התחלת חיובו:

8. הרא"ש על בבא קמא פרק שמיני - סימן א

החובל בחבירו חייב בחמשה דברים. בנזק כדמפרש בסיפא סימא את עינו קיטע את ידו שבר את רגלו רואין אותו **כאילו הוא עבד כנעני נמכר בשוק שהוא נמכר לעולם**. אבל עבד עברי אין לו שומא להמכר לעולם להפסיד לו בשומא הזאת. שהרי היה יכול למכור את עצמו ליש ולאחר שיצא בשש ימכור עצמו שנית. וכן כל ימיו רואין כמה הוא יפה וכמה היה יפה. פי' עבד הנמכר בשוק כמה היה יפה עם האבר וכמה הוא יפה עבד הנמכר בלא אותו אבר. ושומא זו להקל כדאמרינן לעיל בריש פרק הפרה. וכן אתה אומר בקוטע יד עבדו של חבירו אין שמיין היד בפני עצמה לומר כמה אדם רוצה ליטול לקטוע יד עבד כזה. דודאי הרואה עבדו שלם אין קוטע ידו אלא בדמים מרובים. ולהקל בכל שומות אנו למידין (לעיל דף נח ע"ב) מובער בשדה אחר דאמרה תורה לשום ערוגה אגב שדה.

9. רמב"ם פירוש המשניות - הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות

וזה עיקר יש לך לעמוד על סודו. והוא, שהפירושים המקובלים מפי משה, אין מחלוקת בהם בשום פנים, שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו מחלוקת נפלה בזמן מן הזמנים, מימות משה ועד רב אשי, בין החכמים, כדי שיאמר אחד, המוציא עין חבירו יציאו את עינו, שנאמר עין בעין, ויאמר השני, אינו אלא כופר בלבד שחייב לתת. ולא מצאנו ג"כ מחלוקת במה שאמר הכתוב (ויקרא כג), פרי עץ הדר, כדי שיאמר אחד שהוא אתרוג, ויאמר אחד שהוא חבושים, או רמונים, או זולתו. ... וכיוצא בזה בכלל המצות אין מחלוקת בהן. שכולן פירושים מקובלים מפי משה. ועליהם ועל דומיהם אמרו, כל התורה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני. אבל אע"פ שהן מקובלין ואין מחלוקת בהם מחכמת התורה הנתונה לנו, נוכל להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברות והאסמכתות והראיות והרמזים המצויים במקרא. וכשתראה אותם בתלמוד מעיינים וחולקין זה על זה במערכת העיון, ומביאין ראיות על אחד מאלו הפירושים והדומה להן, כגון מה שאמרו במאמר הכתוב פרי עץ הדר, אולי יהיה רמונים, או חבושים, או זולתם, עד שהביאו ראיה עליו ממה שנאמר פרי עץ הדר (מסכת סוכה פרק ג, דף לה.), ואמרו, עץ שטעם עזו ופריו שוה, ואמר אחר, פרי הדר באילנו משנה לשנה, ואמר אחר, פרי הדר על כל מים. אלו הראיות לא הביאו מפני שנשתבש עליהם הענין עד שנודע להם מהראיות האלה. אבל ראינו ללא ספק מיהושע עד עתה, שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב בכל שנה, ואין בו מחלוקת. אבל חקרו על הרמז הנמצא בכתוב לזה הפירוש המקובל.

וזה ענין מה שאמרו, כללותיה ופרטותיה. רצו לומר, הענינים שנוכל להוציאם בכלל ופרט ובשאר י"ג מדות, והם מקובלים מפי משה מסיני, וכולם אע"פ שהם מקובלים מפי משה, לא נאמר בהם הלכה למשה מסיני, שאין לומר, פרי עץ הדר, הוא אתרוג, הלכה למשה מסיני, או חובל בחברו משלם ממון, הלכה למשה מסיני, שכבר נתברר לנו, שאלו הפירושים כולם מפי משה, ויש להם רמזים במקרא, או יוציאו אותם בדרך מדרכי הסברא, כמו שאמרנו:
ועל כן כל דבר שאין לו רמז במקרא, ואינו נקשר בו, ואי אפשר להוציאו בדרך מדרכי הסברא, עליו לבדו נאמר, הלכה למשה מסיני.

10. ספר קול אליהו על שמות פרק כא פסוק כג

בפסוק עין תחת עין וגו' (שמות כא. כג), קבלו חז"ל דהוא ממון (ב"ק פג.), ויש לומר דבפסוק מרומז שאין עין ממש אלא ממון כי הול"ל עין בעד עין מהו הלשון תחת, אלא לרמז כי האותיות שתחת העי"ן בהא"ב הוא כס"ף, תחת העין הוא פ', ותחת היו"ד הוא כ', ותחת הנו"ן הוא ס', ועולה אותיות כסף, וזהו עין אם לקח עין יתן תחת עין והוא כסף. (שער בת רבים פ' אמור):